

رودگر، محمد، ۱۳۵۶ -
عرفان جمالی در اندیشه‌های احمد غزالی / محمد رودگر. قم: نشر ادیان،
۱۳۹۰.

۳۷۴ ص - (نشر ادیان).

ISBN: 978-964-2908-36-3

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیپا.
۱. غزالی، محمد بن محمد، ۴۵۰ - ۵۰۵ ق. __ نقد و تفسیر. ۲. عشق (عرفان). ۳.
عرفان. الف. نشر ادیان. ب. عنوان.

۲۹۷/۸۹۲

BP ۲۸۲ / غ ۴ ر ۹

۱۳۹۰

۲۳۱۰۰۴۳

کتابخانه ملی ایران

عرفان جمالی در اندیشه های
احمد غزالی

محمد رودگر

www.ketab.ir

عرفان جمالی در اندیشه‌های احمد غزالی

- مؤلف: محمد رودگر
- ناشر: نشر ادیان
- نوبت چاپ: اول، بهار ۱۳۹۰
- چاپ: نگارش
- شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
- قیمت: ۵۷۰۰ تومان
- شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۹۰۸-۳۶-۳
- حق چاپ و نشر محفوظ است.

• مراکز پخش:

تهران، خ حافظ، نرسیده به چهارراه کالج، نیش کوچه بامشاد، شماره ۵۲۵
پکنا (بخش کتب اسلامی و انسانی) تلفن: ۵ - ۸۸۹۴۰۳۰۳ (۰۲۱)
قم، پردیسان، روبه‌روی مسجد امام صادق(ع)، دانشگاه ادیان و مذاهب.
تلفن: ۱۳ - ۲۸۰۲۶۱۰ (۰۲۵۱)، نمابر: ۲۸۰۳۱۷۱ (۰۲۵۱)

www.urd.ac.ir press@urd.ac.ir www.adyan-eshop.ir

به نام آنکه جان را فکرت آموخت

در عرفان اسلامی جریان مستقلى به نام جريان «عرفان عاشقانه»، «جمال گرایانه» و یا «عرفان جمالى» وجود دارد. این نوشتار پیرامون آرای عرفانی احمد غزالی، بنیانگذار این جريان نیرومند است که عرفان اسلامی به شدت تحت تأثیر آن قرار دارد. البته این ساحت عرفانی دارای پیشینه‌ای تاریخی در بین عرفای قبل از احمد غزالی است که نویسنده محترم را بر آن داشت تا با ارائه بحثی شخصیت‌محور درباره سیر تاریخی جريان عشق، به عنوان یک جريان عرفانی - اسلامی، به سیر تطورات آن در بستر زمان اشاره کند، شخصیت‌های مهم و تأثیرگذار در این موضوع را نام ببرد و احوال و اقوالشان را به طور مختصر بیان نماید. آنگاه نویسنده پس از ذکر کلیاتی در باب تعریف‌ها و تقسیم‌هایی که از عشق و محبت از لحاظ لغوی و اصطلاحی شده، مستقیماً به آرای خواجه احمد غزالی در این باره پرداخته است.

آرای خواجه در این موضوع، در دو بخش و ساحت نظری و سلوکی، مورد بررسی قرار گرفته است. با بیان ویژگی‌ها و اصول نظری و عملی این جريان از نظر احمد غزالی، خواننده می‌تواند به‌خوبی آن تشخص و استقلالی را که خواجه به این ساحت عرفانی بخشیده است، درک کند.

و اما بیشترین انتقادات به احمد غزالی، در زمینه سنن سلوکی اوست که برخاسته از اصول نظری و عملی عرفان عاشقانه‌اش می‌باشد؛ سنت‌هایی مثل سماع، شطح، شاهدبازی و... بنابراین در فصلی مجزا، این سنت‌ها و آرای منتقدان احمد غزالی، بررسی و تحلیل شده است. امید است مورد توجه خوانندگان عزیز واقع شود.

www.ketab.ir

فهرست مطالب

۱۱	 مقدمه
۱۴	 مسائل موجود در پژوهش
۱۵	 اهمیت بحث حاضر
۱۹	 بخش اول: کلیات
۲۱	 تعریف‌ها و تقسیم‌ها
۲۶	 تعریف احمد غزالی از عشق و زیبایی
۲۷	 جمع‌بندی
۲۹	 اقسام عشق و محبت
۳۳	 کلیاتی از تاریخچه عرفان عاشقانه
۳۳	 الف) عشق و حُب در آیات
۳۸	 ب) شخصیت‌های تأثیرگذار
۳۹	 ۱. رابعه عدویه
۴۵	 ۲. سمنون
۴۶	 ۳. ذوالنون مصری
۵۱	 ۴. یازید بسطامی
۵۶	 ۵. ابوالحسن نوری
۶۰	 ۶. حلاج (م ۳۰۹ ق)
۶۴	 ۷. ابوسعید ابوالخیر (۳۵۷-۴۴۰ ق)
۶۸	 ۸. خواجه عبدالله انصاری (۳۹۶-۴۸۱ ق)
۷۲	 جمع‌بندی
۷۴	 کلیاتی دربارهٔ سلوک عاشقانه

الف) انواع سالک.....	۷۴
ب) انواع گرایش‌های سلوکی.....	۷۵
آثار شخصیت‌های عرفان عاشقانه.....	۷۹
معرفی اجمالی احمد غزالی.....	۸۱
جایگاه احمد غزالی.....	۸۴
۱. بنیانگذار جریان عرفان جمالی.....	۸۴
۲. مریدپروری (سرمشأ اکثر سلاسل).....	۸۵
۳. ورود احادیث شیعه به تصوف.....	۸۹
۴. منبر وعظ و مقبولیت و نفوذ فوق‌العاده.....	۹۱
۵. انقلاب ادبی.....	۹۷
ابعاد مبحث عشق در آثار احمد غزالی.....	۱۰۴
بخش دوم: مباحث نظری (عشق در ساحت نظری، از دیدگاه احمد غزالی).....	۱۰۷
اصول نظری (معرفی) عرفان جمالی.....	۱۰۹
نتیجه.....	۱۳۱
عوامل ایجاد عشق.....	۱۳۴
تفاوت عامل ایجاد در انواع عشق.....	۱۳۶
عقل و عشق.....	۱۳۸
شهود در عرفان عاشقانه.....	۱۴۸
الف) جایگاه کشف و شهود.....	۱۴۹
ب) شرایط ورود به دنیای مشاهده.....	۱۵۲
ج) انواع مشاهده.....	۱۵۵
یکم. رؤیت صور معین (نشاندار).....	۱۵۷
دوم. رؤیت صور نامعین (بی‌نشان).....	۱۶۱
د) مراتب مشاهده.....	۱۶۵
تقسیمی دیگر در مراتب مشاهده.....	۱۶۸
جمع‌بندی.....	۱۶۸
بخش سوم: مباحث سلوکی (عشق در ساحت عملی، از دیدگاه احمد غزالی).....	۱۷۵
ضرورت سلوک عاشقانه.....	۱۷۷
جایگاه عشق در گرایش‌های سلوکی.....	۱۸۲
حضور عشق در مقامات هفتگانه.....	۱۸۸
سوانح عشق.....	۱۹۷
الف) مفهوم واژه «سوانح».....	۱۹۷

۱۹۷.....	[متن یکم]
۲۰۰.....	[متن دوم]
۲۰۰.....	ب) سوانح روح و عشق
۲۰۸.....	اصول سلوک عاشقانه و ویژگی‌های آن
۲۰۸.....	۱. تزکیه
۲۱۰.....	۲. عمل
۲۱۲.....	۳. از جان گذشتگی و جوانمردی
۲۱۴.....	۴. غنای معشوق و فقر عاشق
۲۲۳.....	کرشمه و جفا
۲۲۴.....	انواع کرشمه
۲۲۶.....	انواع جفا
۲۳۰.....	۵. فراق و وصال
۲۳۳.....	فراق چیست؟
۲۳۵.....	عوامل فراق
۲۳۵.....	یکم. بیگانگی و جدی
۲۳۹.....	دوم. انانیت عاشق
۲۴۱.....	سوم. اضطراب و بی‌برگی عاشق
۲۴۲.....	چهارم. تعزز معشوق
۲۴۴.....	پنجم. بلاخیز بودن عشق
۲۴۵.....	ششم. نیرنگ معشوق
۲۴۶.....	هفتم. سلطنت معشوق
۲۴۶.....	هشتم. کرشمه و جفا
۲۴۷.....	کارکردهای فراق
۲۴۹.....	وصال چیست؟
۲۵۱.....	دوام وصل
۲۵۲.....	احکام و احوال فراق و وصال
۲۵۸.....	۶. غیرت
۲۵۸.....	صمصام غیرت
۲۶۲.....	انواع غیرت
۲۶۷.....	انواع غیرت از منظری دیگر
۲۷۲.....	غایت غیرت
۲۷۵.....	۷. جبر عشق
۲۸۱.....	۸. تبدیل خیال
۲۸۵.....	۹. فنای عاشقانه

۲۹۱.....	بخش چهارم: منتقدان احمد غزالی و ارزیابی انتقادات
۲۹۳.....	سنت‌های جمالی
۲۹۳.....	یکم. توجه به «شاهد»
۲۹۷.....	بررسی انتقادات
۳۰۰.....	«شاهد» کیست؟
۳۰۴.....	توجیه توجه به «شاهد»
۳۱۲.....	دیدگاه احمد غزالی
۳۱۵.....	جمع‌بندی
۳۲۲.....	دوم. هماغ و موسیقی
۳۲۵.....	احمد غزالی و سماع
۳۲۸.....	انتقاد به سماع
۳۳۱.....	سوم. شطح
۳۳۶.....	تقدیس ابلیس (عشق و ابلیس)
۳۳۹.....	نقد تقدیس ابلیس
۳۴۰.....	توجیه تقدیس ابلیس
۳۴۶.....	نقد بر توجیه فوق
۳۴۸.....	نتیجه
۳۵۳.....	سخن آخر
۳۶۳.....	فهرست منابع